

We leven in een post-christelijke tijd

- Christendom heerste over de cultuur
- christendom had een exclusieve waarheidspretentie
- christendom was "staatsgodsdienst" – Konstantinisme

#1. Breukvlakken met de cultuur

- **17e eeuw**

kloof tussen wetenschap en geloof – Galilei
Copernicaanse wending

- **18e eeuw**

metafysica gaat in de filosofie verloren

- **19e eeuw**

crisis van de rationaliteit: Marx, Freud, Nietzsche

- **20e eeuw**

ontwikkeling van het postmodernisme

- **pluralisme** tegenover uniformerende geloofstraditie

Individualisering van geloof: wat betekent het voor mij
leergezag wordt ingeruild voor geloofsgesprek
theologie staat in wereldwijde dialoog van de kerk met
culturen en religies

#2 de postmoderne situatie

- De ontwikkeling van de moderne wetenschappelijke **rationaliteit**
- onderscheid in vormen van rationaliteit:
 - Leibniz: rationem reddere
 - Plato: logon didonai

De eis van de waarheid gekoppeld aan de hoogst denkbare verificatie en zekerheid.

Reactie daar tegenover:

scepticisme vanwege de uitwassen van de wetenschappelijke rationaliteit in de technologie – atoombom, milieucrisis, werkloosheid

Habermas: "kolonisering van de leefwereld."

Het wetenschappelijk vooroordeel: "waar is wat gemeten, geteld en gewogen kan worden."

Charismatische beweging: het evangelie is alleen waar, wanneer het kan worden **ervaren**.

John Howard Yoder: het evangelie is alleen waar, waar een gemeenschap bestaat die het evangelie **belijdt, doet en leeft**.

#3. Fictionalisme

Fictie en werkelijkheid zijn niet zonder meer gescheiden: "realiteit" wordt een genre, een narratieve stijl.

Een waarheid die mij niet past, wordt "fake news"; een leugen die mij past is de nieuwe waarheid.

De wereld wordt **fragmentarisch** – tegendeel van de totaalontwerpen van de vroege negentiende-eeuwse filosofie – omdat niemand nog bij machte is een samenhangend levensverhaal consistent door te voeren.

Het persoonlijke leven is even fragmentarisch als het leven van de cultuur waaraan men zijn identiteit ontleent.

Er zijn immers geen criteria meer voor de waarheid van oordelen. Er is een **pluralisme van werelden**.

Gevolgen voor de theologie:

- Er komt stagnatie in de traditie – er treedt vervreemding op tussen het christelijk geloof en de moderne cultuur.

- Postmoderne mensen moeten uit hun vanzelfsprekende **pluralisme, individualisme en fictionalisme** worden bevrijd om het evangelie weer zuiver te kunnen horen.

#4. Vervreemding tussen kerk en cultuur

De (christelijke) cultuur verwijdt zich van de Kerk. De christelijke waarheden en waarden die door de kerk worden bewaard en doorgegeven, staan op gespannen voet met de (post-)christelijke cultuur.

Voorbeeld 1

De bescherming van het leven zowel als het recht op zelfbeschikking zijn beide christelijke waarden. In de kerkelijke traditie is die zelfbeschikking begrensd tegenover het recht op leven – daarom is de kerk tegen abortus. De postchristelijke cultuur echter verheft het recht op **zelfbeschikking** boven dat van de bescherming op het ongebooren leven.

Voorbeeld 2

De bescherming van het huwelijk als een vrij aangegaan verbond tussen liefdespartners, dat in beginsel onbereikbaar is, is een christelijke waarden. De kerkelijke traditie geeft hier een begrenzing aan: alleen een huwelijk tussen man en vrouw wordt erkend. De post-christelijke cultuur drijft het recht op **zelfbeschikking** voorbij deze grens: homohuwelijk.

Voorbeeld 3

Het recht om over het eigen lijf en leven te beschikken is een christelijke waarde. (Het principe van de volkomen vrijheid, en tegen elke vorm van slavernij.) De postchristelijke cultuur dreigt opnieuw het principe van zelfbeschikking voorbij de grens, en maakt vrijwillige **euthanasie** mogelijk.

Voorbeeld 4

Het recht om vrijelijk over het eigen vermogen te beschikken en om rijkdom te zien als een zegen van God is een christelijke waarde. De kerkelijke traditie begrenste deze waarde door de rijken te vermanen niet uit hebzucht te handelen en de rijkdom voorbij het benodigde voor het eigen leven in dienst van de gemeenschap te stellen.

De postchristelijke cultuur in het westen, ging voorbij deze begrenzing door het recht op zelfbeschikking uit te breiden tot een *absoluut* recht. Het kapitalistische productiestelsel vergt echter een modern systeem van subtiele slavernij van werknemers, om zich staande te houden. Bij bedreigingen van de hebzucht van de rijken, worden de **werknemers het slachtoffer**.

#5 Secularisatie

Secularisatie is een culturele beweging die gebieden van het leven en het denken onttrekt aan de religieuze controle. (Van Gennep)

Het is in het intellectuele domein de culturele beweging die afscheid neemt van de metafysica, van een denken in twee verschillende werelden: de bovennatuur en de gewone natuur. (Tieleman)

Omdat de christelijke theologie een verbond sloot met de filosofie gaat zij nu samen met de filosofie ten onder.

Het is de verdienste van **Karl Barth** geweest, om de traditionele geloofswaarheden nieuw leven in te blazen, door de losmaking van de theologie uit het verbond. De filosofie. Zijn voorbeeld wordt echter maar weinig gevolgd.

Het is de verdienste van **de evangelische theologie**, om de postmoderne wending principieel af te wijzen en vast te houden aan de propositionele waarheid van de Schrift, de kritische distantie tot de cultuur, de nadruk op de heiliging en de morele zuiverheid, het gemeenschappelijk karakter van het geloof, en de noodzaak van profetische kritiek tegenover de overheid.

De **charismatische stroming** ondersteunt de postmoderne houding, door het onderscheid tussen fictie en realiteit te verdoezelen.

Zij ondersteunt de individualisering van het geloof, terwijl ze tegelijkertijd een nieuw gezag van de voorganger laat prevaleren.

De charismatische beweging maakte rationele geloofswaarheden onzichtbaar, en spreekt alleen over de waarheid van het evangelie in vormen van de ervaring – een ervaring die met manipulaties wordt opgeroepen, met bepaalde technieken die uit de wereld van het entertainment afkomstig zijn.

De persoonlijkheidscultus van de charismatische voorgangers is afgekeken van de wijze waarop televisiemakers presentatoren en hun persoonlijkheid laten schitteren.

KOINONIA LIVE!

Dit was een presentatie van ds. dr. Robbert A. Veen
(C) 2020